

**Χαιρετισμός Αρχηγού ΓΕΕΘΑ Στρατηγού Κωνσταντίνου Φλώρου
στην Ημερίδα της ΣΣΕ για τον Θουκυδίδη**

Κυρίες και κύριοι,

Είναι ιδιαίτερη η χαρά να βρίσκομαι σήμερα εδώ στην Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων και να χαιρετίζω την πρώτη ημερίδα που διοργανώνεται με θέμα τον Θουκυδίδη, τον μεγαλύτερο ίσως ιστορικό αλλά και πολιτικό επιστήμονα του ιστορικού ρεαλισμού θα μπορούσε να πει κάποιος που γνώρισε ποτέ η ανθρωπότητα.

Θέλω εξ αρχής να συγχαρώ την Σχολή για αυτήν την εξαιρετικά σημαντική πρωτοβουλία της, η οποία αποτελεί συνέχεια κατευθύνσεων που έχουν δοθεί για την εις βάθος μελέτη του έργου του σπουδαίου αυτού ιστορικού μας. Ο ίδιος ο ιστορικός, ο Θουκυδίδης, δεν πρέπει να είχε συναισθανθεί την αλήθεια και την βαρύτητα των λόγων του όταν έγραφε ότι αφήνει το έργο του, το ιστορικό του έργο για τον Πελοποννησιακό Πόλεμο κτήμα «**εξ αεί**». Και το «**εξ αεί**» αυτό που έγραψε τότε, 2400 χρόνια αργότερα είναι το “σήμερα” και είναι βέβαιον ότι θα αποτελεί και το μέλλον, “το αύριο” δηλαδή και για πάντα, μέχρις ότου αλλάξει η φύσις του ανθρώπου και εφευρεθεί τρόπος να εκλείψουν οι ένοπλες συγκρούσεις, ο πόλεμος γενικώς, από

τον πλανήτη. Πράγματι 2400 χρόνια, οι πολιτικοί ηγέτες, όσοι εφαρμόζουν δηλαδή πολιτική, αλλά και όσοι σπουδάζουν πολιτικές επιστήμες, αυτοί που ασχολούνται δηλαδή με το γνωστικό αντικείμενο σε θεωρητικό επίπεδο, δεν μπορούν να ξεφύγουν από τον Θουκυδίδη. Προσεγγίζουν τα πράγματα με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που το έκανε κι εκείνος. Κι ευτυχώς για όλους μας τον κατέγραψε στο μνημειώδες έργο του.

Ο Θουκυδίδης λοιπόν, είναι ο πρώτος επιστήμονας ιστορικός, που εξιστορεί με **ακρίβεια, συνέπεια** και κατά τρόπο **τεκμηριωμένο** και απολύτως **αντικειμενικό** τα γεγονότα μίας πολύ σκληρής και μακροχρόνιας ένοπλης σύγκρουσης, όπως ήταν ο Πελοποννησιακός Πόλεμος.

Ως ιστορικός, εμβαθύνει με τη σπουδή του σε πρόσωπα και συνάγει την αλήθεια ως καρπό της ιστορίας. Ταυτόχρονα και μέσα από τη διήγηση καθαρά ιστορικών γεγονότων, μας παραδίδει μαθήματα διεθνών σχέσεων. Για το Θουκυδίδη σημαντικό ρόλο παίζει η ικανότητα των πολιτικών δρώντων να προβλέπουν το μέλλον. Βασικό στοιχείο των πολιτικών είναι η **πρόβλεψη**. Υπό αυτή την έννοια λοιπόν, βλέπουμε στο έργο του την ίδια μέθοδο εξαγωγής του αποτελέσματος από συγκεκριμένες καταστάσεις. Άλλη μια συνιστώσα που παίζει σημαντικό ρόλο στο έργο του Θουκυδίδη είναι το **συμφέρον**, καθώς κάθε δρων τείνει να ενεργεί σύμφωνα

με το συμφέρον του, όπως το κατανοεί αυτός. Χιλιάδες χρόνια μετά ο Βρετανός Πρωθυπουργός, Λόρδος Πάλμερστον, ανασκευάζει τον Θουκυδίδη με κάτι που όλοι όσοι ασχολούνται με διεθνείς σχέσεις ή πολιτική γνωρίζουν και χρησιμοποιούν **“Τα έθνη δεν έχουν σταθερούς φίλους και εχθρούς. Έχουν μόνο σταθερά συμφέροντα”**. Πόσο Θουκυδύδειο ακούγεται. Και είναι θα πω εγώ! Κι αυτό αποδεικνύει την διαχρονική αξία του Πελοποννησιακού Πολέμου ως του πρώτου και βασικού εγχειριδίου Διεθνών Σχέσεων παγκοσμίως. Υπό την έννοια αυτή λοιπόν είναι πιο εύκολο να κατανοήσουμε τις πράξεις, αλλά και εν πολλοίς να τις προβλέψουμε. Στις διεθνείς σχέσεις 2 είναι οι βασικές παράμετροι που πρέπει να γνωρίζει και να λαμβάνει υπόψη κάποιος. Η Γεωγραφία που είναι αναλλοίωτη και η Ιστορία. Αν γνωρίζουμε και τα δύο, τότε έχουμε αρκετές πιθανότητες να προβλέψουμε το μέλλον κατά κάποιο τρόπο ή μέχρι ενός βαθμού.

Σε αντίθεση με τον Ηρόδοτο, ο Θουκυδίδης περιγράφει πραγματικά γεγονότα και αναλύει τις πραγματικές πλευρές του πολέμου. Αποτελεί όπως είπα τον πατέρα του ιστορικού ρεαλισμού, καθώς απογυμνώνει τα συμβάντα από κάθε είδους ηθικής, ουμανιστικής ή ιδεαλιστικής «διακόσμησης», παρουσιάζοντάς τα με απλή και έγκυρη τεκμηρίωση.

Άλλη σημαντική παράμετρος του έργου είναι ότι αποδίδει στην **ανθρώπινη φύση** τη μεγάλη σημασία που αυτή παίζει στην εξέλιξη της ιστορίας. Αυτή επηρεάζεται από τις ανθρώπινες παρορμήσεις που τείνουν να καταστήσουν αδύνατη την αντίσταση του ανθρώπου σε αυτές. Το αναφέρουν οι Σπαρτιάτες που δικαιολογούν την τάση τους για ηγεμονία ως φυσική ανάγκη, ο Περικλής που επικαλείται την ίδια τάση ως αιώνια ανάγκη για να εξουσιάζεις και να εξουσιάζεσαι και ο Διόδοτος, που υπερασπιζόμενος την πρότασή του για αθώωση των Μυτιληναίων, θεωρεί ότι κανένας νόμος δεν εμπόδισε τους ανθρώπους από το να πράξουν αυτό που πραγματικά ήθελαν.

Πασίγνωστο και κορυφαίο σημείο στα γραφόμενα υπό του Θουκυδίδου με απόλυτη συνέπεια ως προς την αξία και την εφαρμογή του μέχρι σήμερα αποτελεί ο διάλογος των Αθηναίων και των Μηλίων, όπου εμφατικά, ξεκάθαρα και ωμά, αλλά τόσο πραγματικά αναδύονται τα στοιχεία της **ισχύος**, και της **σύγκρουσης του συμφέροντος με το δίκαιο** και την ανθρώπινη ηθική και τελικά της **προσπάθειας επιβουλής της βουλήσεως** του ενός αντιπάλου επί του άλλου, που στις διεθνείς σχέσεις αποτελούν τον κινητήριο μοχλό κάθε είδους επιδιώξεως αλλά και

καθοριστικού παράγοντα επιβιώσεως κρατών και εθνών. Η ιστορία βρίθει παραδειγμάτων.

Για πρώτη φορά επίσης, βλέπουμε να παρουσιάζονται μέσω των ενεργειών των δρώντων έννοιες όπως, η **αρχή της εκμηδένισης** που ακολουθούσε η Σπάρτη ή η **αρχή της εξουθένωσης** συνδυαζόμενη με αυτήν της **άμεσης προσέγγισης** που υιοθέτησε ο Περικλής τα πρώτα χρόνια του Πελοποννησιακού Πολέμου. Επίσης παρατηρούμε την έμφαση που δίνει ο Αθηναίος ιστορικός στην έννοια της αποφάσεως και στον καταλυτικό ρόλο της σε σχέση με τον χρόνο λήψεώς της.

Ο Θουκυδίδης λοιπόν δίνει απαντήσεις στα μεγάλα ερωτήματα αναφορικά με τα κίνητρα των ανθρώπινων πράξεων και δη των ηγητόρων. Ταυτόχρονα προσεγγίζει με οξυδέρκεια τα ζητήματα της διεθνούς πολιτικής που αφορούν στον **διακρατικό ανταγωνισμό**, στην **δημιουργία συμμαχιών** μεταξύ κρατών, τον **κατευνασμό** του ισχυρότερου, τα **διλήμματα ασφαλείας** που δημιουργούνται με την υπέρμετρη αύξηση ισχύος ενός κράτους έναντι των άλλων και της αναγκαιότητας **ισορροπίας των δυνάμεων** στο γεωπολιτικό γίνεσθαι, αναδεικνύοντας την “άνιση ανάπτυξη” ως το κυριότερο αν όχι το μοναδικό αίτιο του πολέμου. Επιπρόσθετα, εκτός από την χρήση αυτής καθ’ αυτής της βίας στο πλαίσιο διεξαγωγής του πολέμου, αναλύει και

την απειλή χρήσης βίας ανάμεσα στα κράτη, εισάγοντάς μας στις έννοιες της **αποτροπής** και του **πειθαναγκασμού**. Πόσο επίκαιρα πράγματα και γνώριμα σ' αυτή τη δύσκολη γειτονιά που ζούμε κι εμείς σήμερα. Στην ίδια ζούσε κι εκείνος.

Ο **στρατιωτικός** και μάλιστα Στρατηγός Θουκυδίδης, *να μην το ξεχνάμε αυτό*, διακρίνεται πρωτίστως και κατά κύριο λόγο για την ικανότητα του να περιγράφει και να κρίνει τις στρατιωτικές επιχειρήσεις του Πελοποννησιακού Πολέμου. Και αυτό υπό το πρίσμα της στρατιωτικής επιστήμης και τέχνης είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Ολόκληρο εξάλλου το έργο του, το οποίο ουσιαστικά είναι η Ιστορία ενός Πολέμου, συνιστά ένα πλήρες, πληρέστατο εγχειρίδιο στρατηγικής. Αυτό το εγχειρίδιο μαζί με τις αναφορές και τις αναλύσεις επί θεμάτων στρατηγικής, τακτικής και ηγεσίας, η αξία των οποίων παραμένει ανεξίτηλη, είμαι πεπεισμένος ότι δεν θα ξεθωριάσει ποτέ. Ένα άλλο ενδιαφέρον και πολύτιμο στοιχείο το οποίο προσλαμβάνει όποιος μελετά τον Πελοποννησιακό Πόλεμο του Θουκυδίδη είναι οι λόγοι που εκφωνούν οι Στρατηγοί προς τα στρατεύματά τους τις οπλιτικές φάλαγγες και τα πληρώματα των τριήρων πριν από τις μάχες, οι οποίοι δείχνουν πόσο μεγάλη και ουσιαστική είναι τελικά η τέχνη του ηγείσθαι και διοικείν στον πόλεμο και πόσο σπουδαίο ζήτημα είναι το ηθικό

και η πίστη εις τον σκοπόν, ιδιαίτερα όταν αυτός είναι η σωτηρία και η ύπαρξη της Πατρίδος.

Για όλους αυτούς τους λόγους ο «Πελοποννησιακός Πόλεμος» όχι μόνο δεν λείπει, αλλά αντιθέτως αποτελεί υποχρεωτικό και βασικό μάθημα στα προγράμματα σπουδών των περισσότερων σχολών διεθνών σχέσεων,

Αγαπητοί Ευέλπιδες,

Κυρίες και κύριοι,

Ο Θουκυδίδης βίωσε και περιέγραψε μια ταραγμένη και δύσκολη εποχή. Την εποχή του Πελοποννησιακού Πολέμου και θεωρούσε ως νομοτελειακώς βέβαιον ότι παρόμοια γεγονότα θα συνέβαιναν και στο μέλλον, γι' αυτό και με τον πιο σημειολογικό τρόπο αναφέρθηκε στο προοίμιο του πρώτου βιβλίου του ότι θα έμενε ικανοποιημένος αν το έργο του κρινόταν ωφέλιμο απ' όσους θα ήθελαν να έχουν ακριβή γνώση των γεγονότων που συνέβησαν, καθώς **και εκείνων που θα συμβούν στο μέλλον, τα οποία από την πλευρά της ανθρώπινης φύσης, θα είναι όμοια ή παραπλήσια.**

Και πράγματι επαληθεύθηκε. Τέτοια γεγονότα συνέβησαν όμοια ή παραπλήσια πολλές φορές, όπως επί παραδείγματι ήσαν οι Ναπολεόντειοι Πόλεμοι, οι δύο Παγκόσμιοι Πόλεμοι αλλά και ο Ψυχρός Πόλεμος που ακολούθησε. Και συνεχίζουν φυσικά να συμβαίνουν και στις μέρες μας. Ίδια κι απαράλαχτα. Με τα ίδια κι απαράλαχτα συστατικά σ' ότι αφορά στην ανθρώπινη φύση, τα κρατικά – εθνικά συμφέροντα, την ισχύ, το ένστικτο της αυτοσυντήρησης και επιβίωσης των κρατικών δρώντων κλπ. Προφανώς αν τα συστατικά του “πειράματος” είναι τα ίδια, είναι μάλλον αφελές να αναμένουμε διαφορετικά αποτελέσματα.

Σήμερα λοιπόν που η διεθνής κατάσταση είναι τεταμένη σε πολλές περιοχές του πλανήτη αλλά ιδιαίτερωσ στην γειτονιά μας, οι πόλεμοι μαίνονται και η γεωπολιτική αστάθεια επικρατεί και μάλιστα κατά την εκτίμηση μου βαίνουσα επί τα χείρω, για να μην αναφερθώ στην μόνιμη απειλή της Τουρκίας που μπορεί το τελευταίο χρονικό διάστημα να είναι τύποις σε ύφεση, όμως κανείς δεν εγγυάται ότι θα παραμείνει έτσι, (προσωπικά θεωρώ δεδομένο το αντίθετο) η μελέτη του έργου του Θουκυδίδη μας βοηθά να κατανοήσουμε σε μεγάλο βαθμό και σε βάθος τα γεγονότα και ότι συμβαίνει γύρω μας, ώστε να είμαστε όσο το δυνατόν ικανότεροι να

τα αντιμετωπίσουμε σωστά και να λειτουργούμε με «ξύνεσιν», όπως έλεγε ο μεγάλος, μέγιστος Θουκυδίδης.

«Ξύνεσιν» λοιπόν, που μας επιβάλλει να είμαστε συνεχώς έτοιμοι να αντιμετωπίσουμε οιαδήποτε απειλή απ' όπου και αν προέρχεται, προασπίζοντας την εδαφική ακεραιότητα, την εθνική ανεξαρτησία και εν τέλει την Ελευθερία της Πατρίδας και των Ελλήνων, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα, αλλά αξιοπρεπώς κι αυτό το τονίζω και το υπογραμμίζω ΑΞΙΟΠΡΕΠΩΣ την ειρήνη και την σταθερότητα στην περιοχή μας.

Γιατί όπως έχω ξαναπεί οι Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις αποτελούσαν, αποτελούν και θα αποτελούν εις το διηνεκές το σκληρό κέλυφος, το ακατάβλητο εμπόδιο και τελικά τον σκληρό τιμωρό για όσους έχουν αναθεωρητικές βλέψεις εις βάρος της Ελλάδος και των Εθνικών δικαίων.

Αυτό που επιζητούμε λοιπόν για τους αυριανούς Αξιωματικούς μας εκτός από την **«προς πόλεμο προπαρασκευή»**, είναι ο συνδυασμός της μαχητικής ικανότητας με την επιστημονική αντίληψη των πραγμάτων και σε ότι αφορά τις διεθνείς σχέσεις και την υψηλή στρατηγική. Το βασικό και αρχέγονο κλειδί για να το επιτύχουμε αυτό είναι η βαθιά μελέτη του Θουκυδίδα. Διότι μόνο τότε αυτοί θα είναι σε θέση να

αντιλαμβάνονται το διεθνές και περιφερειακό περιβάλλον, τις διεθνείς εξελίξεις, τα τεκταινόμενα γενικώς, και να κατανοούν βαθιά το γεωστρατηγικό αλλά και γεωπολιτικό γίνεσθαι, προκειμένου να μπορούν να υπερασπίζονται αποτελεσματικά το Εθνικό Συμφέρον όπως καθορίζεται από την Πολιτεία, την Πόλιν δηλαδή, όπως ήταν και τότε επί Πελοποννησιακού Πολέμου το υπαρξιακό διακύβευμα των προγόνων μας.

Με αυτές τις σκέψεις λοιπόν Κυρίες και Κύριοι και ων κάτι παραπάνω από βέβαιος ότι η σημερινή ημερίδα θα αποτελέσει εφελτήριο για περισσότερη, βαθύτερη και ενδεδειγμένη μελέτη του Θουκυδίδη στις Στρατιωτικές Σχολές των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων, κηρύσσω την έναρξή της.

Σας ευχαριστώ πολύ.